

Nr 225.

Av herr **Andersson** i Prästbol **m. fl.**, om anslag till lättnader för innehavare av statens egnahemslån.

Genom den statsunderstödda egnahemsverksamheten ha möjligheter öppnats för en del av landsbygdens befolkning att förvärva egna jordbruk. De, som på denna väg söka bereda sig arbete och utkomst, äro huvudsakligen söner till mindre hemmansägare, arrendatorer, småbrukare eller också lantarbetare, och dessa ha vanligen genom eget arbete och sträng sparsamhet eller med någon hjälp ifrån fädernehemmet förskaffat sig det nödiga egna kapitalet, som erfordras för att erhålla egnahemsstatslån. Men även för bildandet av bostadslägenheter på rena landsbygden eller på landet belägna mindre samhällen beviljas egnahemslån. De som därvid främst komma ifråga till erhållande av lån äro arbetare med varjehanda sysselsättning på landet, hantverkare, skogs- och flottningsarbetare samt även industriarbetare, vilka ha sin utkomst från industri belägen på landsbygden eller i närbelägna städer eller stadsliknande samhällen. För dessa senare kategorier gälla enahanda förhållanden som för jordbruks-egnahemslåntagarna, nämligen att de för erhållandet av egnahemslån måste visa sig förfoga över ett eget sparkapital tillräckligt stort för att de med framgång skola kunna genomföra sitt företag.

Statens stödjande och rådgivande verksamhet för främjandet av egnahemsbildningen förutsätter sålunda, att egnahemslåntagarna själva genom tidigare arbete och genom omsorg om sin ekonomi förmått skaffa sig ett eget ej obetydligt sparkapital. De små förutsättningar härför, som oftast förefinnes inom de befolkningslager varom här är fråga, nödvändiggöra, att de som skola lyckas i sitt sparande, leva sparsamt och sköta sin ekonomi med stor omtanke. De måste också vara måna om att familjemedlemmarna hjälpa till så långt de förmå genom att förskaffa sig arbetsförtjänster.

Syftet med denna strävan har oftast till mål att kunna komma att leva under mera trygga förhållanden. Vederbörande ha nämligen en känsla av, att de få större glädje av arbetet genom att utföra detta å ett eget jordbruk, och bostadsegnahemmet anses av många medföra ökad trevnad jämfört med bostaden i hyreskasernen. Det är också i det närmaste 38,000 jordbruksegnahemslåntagare och omkring 20,000 bostadsegnahemslåntagare, som under tiden 1905—1930

genom statens egnahemslåneverksamhet sökt att på detta sätt uppnå sina eftersträfvade önskemål.

Redan detta, att under en lång följd av år genom träget arbete och stor sparsamhet förbereda sig för att uppnå bättre förhållanden är i och för sig en aktningvärd handling. Som regel är det också en förutsättning för att en egnahemslåntagare skall erhålla statens stöd, att han visat sig vara skötsam i olika hänseenden. Men även med de största ansträngningar kan den från början helt obemedlade icke inom rimlig tid skaffa sig ett eget sparkapital av den storleksordning att han utan svårigheter kan finansiera förvärvet av ett jordbruksegnahem eller en bostadslägenhet. Statsmakterna hava också insett detta och därför medgivit avsevärda lånemöjligheter, som tillsammanlagt med den enskildes egna medel fylla det från början nödiga behovet av kapital, för att såmedelst underlätta åtkomsten av egnahem för de mindre bemedlade.

Skuldbördan är därför också i allmänhet från början hög för en egnahemslåntagare. Men i trots av den höga skuldbördan visar dock erfarenheten att det övervägande flertalet kämpat sig igenom svårigheterna och fram till en bättre ställning åtminstone under de tider då förhållandena äro någorlunda normala. Under krisartade tider bli förhållandena däremot annorlunda. Stora svårigheter uppstå då för låntagarna att kunna betala sina räntor och amorteringar å de höga lånen. Därigenom kunna stora värden komma att gå förlorade för de enskilda såväl som för samhället.

Det nuvarande krisläget för såväl jordbruksnäringen som en betydande del av industrien kommer under innevarande år att försätta många egnahemslåntagare i ett ytterst bekymmersamt läge. Därvid kommer alldeles särskilt de egnahemslåntagare, som under de senaste åren bildat sina egna hem, att drabbas hårt. En del av dessa ha nämligen knappast kommit ordentligt i gång, och i de fall då de övervunnit det första stadiet och genomkämpat de första svårigheterna, börjar amorteringstiden d. v. s. de år då amorteringarna äro som störst. Men även äldre egnahemslåntagare kunna få det svårt, om den huvudsakliga delen av kontanta inkomster förvärfvas utanför det egna hemmet, vilket förekommer i stor omfattning.

Jordbruksegnahemmen förete nämligen en skiftande skala av olika storleksklasser från 3 å 4 har upp till 20 har odlad jord och därutöver. En mycket stor del av dessa jordbruk kunna icke lämna full försörjning och arbete åt familjen. Innehavaren av dessa mindre egnahemsjordbruk äro hänvisade till arbete hos andra för att få kontanta rörelsemedel. Detta sker genom att man åtager sig olika slag av arbeten. De egnahemslåntagare som icke ha egna dragare, söka sig ut till varjehanda arbeten i den öppna marknaden, och de som ha egna dragare söka i främsta rummet sin inkomst genom körslor, framförallt skogskörslor, vilket förekommer i stor omfattning med undantag av de allra sydligaste delarna av landet. Genom den begränsade skogsavverkningen under föregående år, vilken begränsning otvivelaktigt blir ännu större under innevarande år, ha arbete och körning i skogen i hög grad minskats. Detta ställer de egnahemsjordbrukare, som äro tvingade till att skaffa sig inkomster utanför

det egna jordbruket, i ett bekymmersamt läge. Sammalunda är förhållandet för hantverkare och tillfällighetsarbetare. Genom det starka prisfallet å jordbrukets produkter har tillgången till kontanter blivit knappare hos jordbrukarna, varav följer att dessa inskränka sina omkostnader till det minsta möjliga. Nyss angivna kategorier ha på grund härav att emotse en betydande nedgång i sina inkomster. Och de industriarbetare — egnahemslåntagare — vilka äro bosatta å de platser där industrien arbetar med avsevärt inskränkt drift eller där fabriksdriften helt nedlagts för en längre eller kortare tid, ställas inför ett nära nog olösligt problem den dagen, då deras räntor och amorteringar å egnahemslånen förfalla till betalning.

Det är inför dessa svårigheter, som redan föreligga och med all sannolikhet komma att ytterligare ökas under innevarande år, som vi anse ett ingripande från statsmakternas sida vara påkallat. Det energiska och uppoffrande arbete, som de personer ådagalagt, vilka nått fram till det egna hemmet, är så pass betydelsefullt, att det inte får tillspillogivas.

Men detta kommer med största sannolikhet att ske, om icke några åtgärder vidtagas, som mildra verkningarna av de övermäktiga svårigheter, varmed en stor del egnahemslåntagare under den närmaste tiden får brottas.

Den hjälp, som behövs och bör ifrågakomma, kan antingen få formen av en allmän räntesänkning å egnahemslån eller också på så sätt att riksdagen ställer ett visst belopp till Kungl. Maj:ts förfogande att användas för avskrivning av räntor och amortering efter särskild prövning för de egnahemslåntagare, som uppenbarligen sakna förmåga att i detta hänseende fullgöra sina skyldigheter. Det först angivna alternativet stöter på en del tekniska svårigheter och ger dessutom åtgärden en mera generell karaktär, vilket inte kan vara berättigat. Åtgärden skulle följaktligen förlora karaktären av en hjälp under en svårartad kris och därjämte i många fall inte fylla sitt ändamål att bevara det egna hemmet åt dem, som råkat i svårigheter, därför att hjälpen genom en räntesänkning i många fall skulle bliva allt för otillräcklig.

Det andra alternativet däremot möjliggör i större utsträckning en lämpligare fördelning av hjälpen efter de verkliga behoven även om detta tillvägagångssätt har sina olägenheter. Man kan emellertid förutsätta att de olika organen inom egnahemsrörelsen, som i första hand böra ha att undersöka behovet av denna hjälp, — egnahemsstyrelsen, egnahemsnämnderna och egnahemsombuden — varav de två senare äga en mycket god kännedom om de olika egnahemslåntagarnas ekonomiska ställning, deras skötsamhet m. m., skola på ett omsorgsfullt och lojalt sätt handhava denna angelägenhet, så att hjälpen kommer de verkligt behövande tillgodo.

Vi föreslå därför att riksdagen måtte ställa ett belopp av förslagsvis två miljoner kronor till Kungl. Maj:ts förfogande, att av Kungl. Maj:t användas för gäldandet helt eller delvis av före den 1 juli 1932 förfallna annuiteter å egnahemsstatslån, vilka låntagarna på grund av den rådande depressionen inom näringslivet uppenbarligen icke själva ha förmåga att utgöra.

På grund av vad vi sålunda anfört, hemställa vi,

att riksdagen måtte för beredande av lättnad under nu rådande depression inom näringslivet åt innehavare av statsegenhetslån samt att användas i huvudsaklig överensstämmelse med vad av oss nu förordats för budgetåret 1931—1932 bevilja ett extra anslag av kronor 2,000,000.

Stockholm den 22 januari 1931.

Emil Andersson

i Prästbol.

Nils Olsson

i Rödningberg.

Evald Ericsson

i Sörsjön.

Allan Andersson,

Tungelsta.